

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกปัจจุบันกำลังอยู่ในยุคของเทคโนโลยีและข่าวสาร ข้อมูลทำให้โลกไร้พรมแดน ประชาชนบนพื้นโลกสามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้รวดเร็ว ดังนั้นการพัฒนาประชากรจึงต้องคำนึงถึงแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของสังคมและให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในอนาคต การพัฒนาด้านหนึ่งที่มีความสำคัญมาก คือภาษา เพราะภาษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร การคิด และการเรียนรู้ (Piaget, 1962 อ้างถึงใน พัชรี ผลโยธิน, 2537 : 188) ได้กล่าวว่า ภาษาและความคิดมีความสัมพันธ์กัน ภาษาคือสื่อของความคิด กระบวนการคิดต้องอาศัยภาษา การเข้าใจภาษา การรู้ความหมายภาษา และการพัฒนาทักษะภาษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การแสดงออกทางภาษานั้นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง พูด อ่าน และเขียนที่พัฒนาไปพร้อมๆ กัน (เยาวพา เตชะคุปต์, 2528 : 50)

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งใน 4 ทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต เพราะการเขียนเป็นการถ่ายทอดความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึกและความต้องการ โดยผ่านการสื่อสารด้วยระบบเครื่องหมาย ได้แก่ ตัวอักษร ในการพัฒนาภาษาควรเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัยเพราะเด็กในวัย 2 - 7 ปี เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางภาษาเจริญงอกงามอย่างรวดเร็ว (อารี สันหนวี, 2537 : 183) และพัฒนาการทางภาษาของเด็กจะเป็นไปพร้อมๆ กับความสามารถในการให้เหตุผล (Piaget, 1955 อ้างถึงใน หรรษา นิลวิเชียร, 2535 : 8) แต่ในปัจจุบันการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย พบว่า สถานศึกษาจำนวนมากไม่ยอมให้เด็กเรียนเขียนอ่านหนังสืออย่างเด็กในระดับชั้นประถมศึกษา มีการแข่งขันทางวิชาการในการสอบเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีชื่อเสียงอย่างรุนแรงจนเกิดภาพที่เด็กเรียนอย่างไม่มีความสุขเครียด เพราะการบ้านเต็มกระเป่าทุกวัน ต้องนั่งคัด ก - ฮ , A B C , บวกลบเลข 3 หลัก ซึ่งเป็นการทำลายความสนใจ และทัศนคติของเด็กที่มีต่อภาษาตั้งแต่ยังเขียนไม่ได้ เป็น การสูญเสียศักยภาพในการอ่านออกเขียนได้ของเด็ก และเป็นเหตุผลหนึ่งทำให้เกิดอัตราไม่รู้หนังสือของคนไทยในสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน (ราตี ทองสวัสดิ์, 2541 : 3 - 7) กล่าวว่าการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยทั้งบ้านและโรงเรียนมุ่งให้เด็กได้เนื้อหาวิชาต่างๆ โดยไม่คำนึงว่าเด็กจะรับรู้เข้าใจเนื้อหาหรือไม่ การจัดกิจกรรมไม่ถูกต้องย่อมจะทำให้เสียโอกาสที่จะพัฒนาไปอย่างน่าเสียดาย ในทางตรงกันข้าม หากเด็กได้รับการปูพื้นฐานให้ครบถ้วนก็จะเปรียบได้กับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ ในอนาคตไม่ว่าเด็กจะต้องพบกับสภาพของสังคมที่

เปลี่ยนไปอย่างไร จะสามารถเรียนรู้และเผชิญหรือปรับตัวให้เข้ากับภาวะแวดล้อมเหล่านั้นได้ สามารถแก้ปัญหา และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข

ถึงแม้ว่าการส่งเสริมความสามารถและพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย ด้วยวิธีการต่างๆมากมาย แต่จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของเด็กไทย พบว่า เด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) มีการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 76.67 แต่นักเรียนส่วนมากมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 58 ส่วนโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการเรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 78.67 นักเรียนส่วนมากมีระดับปานกลาง ร้อยละ 60 และ 50 ตามลำดับ ซึ่งถือว่ายังต่ำเมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 (เพ็ญแข วงศ์สุริยา, 2546 : 17)

จากสภาพปัญหาที่นักการศึกษาไทยได้มองเห็นเกี่ยวกับการสอนภาษาให้กับเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนการเขียนที่มุ่งฝึกให้เด็กเขียนอย่างเดียวไม่ได้ฝึกให้เด็กคิด ดังนั้นการนำวิธีการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้เด็กได้สรรค์สร้างความรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้เดิมของเด็ก เด็กมีอิสระเต็มที่ในการแสดงออก เป็นผู้กำหนดและควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง โดยผ่านปฏิสัมพันธ์กับวัสดุ อุปกรณ์ ห้องเรียน และครู ครูคอยเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกให้คำแนะนำ กระตุ้นให้เด็กคิด คอยสังเกต ตามความสนใจของเด็ก ยอมรับในความสำคัญและความสามารถของเด็ก เป็นแหล่งความรู้บุคคลจัดหาวัสดุสิ่งแวดลอมต่างๆสถานที่หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่ตอบสนองความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ จัดบรรยากาศการเรียนเป็นแบบประชาธิปไตย และประการสำคัญครูต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้เด็กระลึกถึงสิ่งที่เด็กกำลังเรียนอยู่ การที่ครูยังไม่เปลี่ยนแนวการจัดประสบการณ์และวิธีสอนที่สอนตามเนื้อหาย่อมน่าสนใจของเด็ก เด็กจึงเรียนอย่างน่าเบื่อหน่าย (ภรณ์ คุรุรัตน์, 2532 : 3 - 4 ; สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2538 : 64 - 65 ; รพีพรรณ เอกสุภาพันท์, 2541 : 15 ; รพีพรรณ เอกสุภาพันท์, 2541 : 38)

ด้วยเหตุนี้การจัดประสบการณ์การสอนเขียนในเด็กปฐมวัยจึงไม่ควรเน้นการเขียนให้สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความประณีตเหมือนแบบการเขียนของผู้ใหญ่ แต่ควรเน้นถึงความหมายที่เด็กต้องการสื่อสารโดยผ่านการขีดเขียนที่เด็กทำขึ้น อาจมีลักษณะคล้ายกับแบบการเขียนที่ถูกต้องหรือไม่ใกล้เคียงเลยก็ตามแต่เป็นไปตามพัฒนาการเต็มวัยตามความสามารถของเด็กแต่ละคน (หรรษา นิลวิเชียร, 2535 : 8 - 9) และควรเน้นสะท้อนในรูปของการถ่ายทอดความคิดของเด็ก ว่าเด็กต้องการสื่อความคิดอะไรออกมาโดยผ่านการเขียน

มีนักการศึกษาหลายท่านที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการเขียนและพัฒนาการเขียนในเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาความสามารถในการเขียนของเด็ก ให้มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสม เกรส (Cress, 1989) ได้ศึกษาการตอบสนองของเด็กปฐมวัยต่อการเขียนบันทึกทุกวันกับเพื่อนในมุมการเขียนในห้อง ครูจะเขียนตอบงานของเด็กแต่ละคน

ทุกวัน ผลการวิจัยพบว่า การเขียนบันทึกส่งเสริมให้เด็กเข้าใจว่าการเขียนสามารถเป็นวิธีสื่อสารได้ เด็กสามารถที่จะสนทนาในเรื่องที่เขียนกับครู กูดแมน (Goodman, 1989) ได้ศึกษาการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยสอนให้เด็กวาดภาพและเขียนเพื่อสื่อสารโดยอิสระ ไม่บังคับที่จะเขียนสะกดให้ถูกต้องตั้งแต่ต้น เพื่อให้เด็กมีแรงจูงใจในการเขียนสื่อสาร พบว่า ในระยะเริ่มต้นการเขียนเพื่อการสื่อสารเด็กจะคิดแบบการเขียนของตนขึ้น (Invented Spelling) ในการส่งเสริมทักษะการเขียนให้แก่เด็กปฐมวัยกิจกรรมหนึ่งที่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก และเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนคือ การจัดกิจกรรมการฝึกเขียนแบบปฏิบัติการ (Writing Workshop) ซึ่งการจัดกิจกรรมรูปแบบนี้จะเปิดโอกาสให้เด็กได้มีเวลาพอเพียงในการวางแผนการเขียน และสร้างสรรค์งานเขียนตามจินตนาการและเป็นไปตามความสมัครใจ หัวข้อที่ใช้ในการเขียนจะเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ที่กำลังเรียน เด็กสามารถที่จะแก้ไขงานเขียนของตนได้ สามารถปรึกษาเพื่อนและครูได้ เมื่อเด็กเขียนงานเสร็จแล้วจะเปิดโอกาสให้เด็กออกมาเล่าขั้นตอนวิธีการเขียนและให้เพื่อนซักถามข้อสงสัย (Combs, 1996 : 175) ครูประเมินพัฒนาการเขียนของเด็กจากงาน (task) ที่ได้รับการออกแบบไว้อย่างเหมาะสมครอบคลุมและสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอนเป็นไปตามหลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพที่แท้จริงของเด็ก

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเขียนแบบปฏิบัติการต่อเด็ก ที่เปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้คิดเอง ลงมือปฏิบัติการด้วยตนเอง และมีการประเมินตนเองถือเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก การจัดกิจกรรมแบบนี้จะส่งเสริมให้เด็กรักการเรียน รักการเขียน และเขียนสื่อสารสะท้อนความคิด ซึ่งจะเป็นผลให้เด็กมีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในชีวิตจริงของเด็ก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการเขียนแบบปฏิบัติการที่มีต่อความสามารถในการสื่อสารของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการฝึกเขียนแบบปฏิบัติการ และประเมินผลโดยการประเมินตามสภาพจริง เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยได้นำผลการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเขียนแบบปฏิบัติการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเขียนแบบปฏิบัติการกับเกณฑ์ร้อยละ 75

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ความสามารถในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเขียนแบบปฏิบัติการแล้วมีความสามารถในการสื่อสารอยู่ในระดับดี
2. ความสามารถในการสื่อสารเด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเขียนแบบปฏิบัติการแล้วมีความสามารถในการสื่อสารสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอนุบาลองค์การบริหารส่วนตำบลห่อแท้ สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลองค์การบริหารส่วนตำบลห่อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 1 ห้อง จำนวน 28 คน

3. เนื้อหาของงานวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ สารที่ควรเรียนรู้เรื่องราวบุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2546 และหลักสูตรของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ชั้นอนุบาล 2 ประกอบด้วย 9 หน่วยการเรียนรู้ได้แก่

- 3.1 หน่วยครอบครัว
- 3.2 หน่วยบ้าน
- 3.3 หน่วยบุคคลที่ควรรู้จักภายในโรงเรียน
- 3.4 หน่วยสถานศึกษา
- 3.5 หน่วยชุมชน
- 3.6 หน่วยอาชีพ
- 3.7 หน่วยสิ่งมีชีวิต
- 3.8 หน่วยสิ่งไม่มีชีวิต
- 3.9 หน่วยกลางวันกลางคืน

4. ตัวแปรในการวิจัย

- 4.1 ตัวแปรจัดกระทำ คือการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเขียนแบบ

ปฏิบัติการ

4.2 ตัวแปรตาม คือความสามารถในการสื่อสาร

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการทดลองภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ใช้เวลาในการทดลอง 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วันๆ ละ 50 นาที รวม 30 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ทางภาษาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และความหมายของภาษาทางด้านสังคม โดยวัดด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 พัฒนาการสื่อสารของเด็กปฐมวัยที่นำมาประเมินให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ชั้นได้แก่

1. ชั้นไม่สามารถพูดสื่อสารหรือโต้ตอบได้เลย
2. ชั้นไม่สามารถสนทนาให้เข้าใจได้
3. ชั้นสามารถสนทนาได้แต่ไม่คล่อง
4. ชั้นสามารถสนทนาได้ดีพอสมควร ตอบคำถามได้ 1 ข้อ
5. ชั้นสามารถสนทนาได้คล่อง ตอบคำถามได้ทุกข้อ

การเขียนแบบปฏิบัติการ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ให้เวลาเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมในการฝึกการเขียนโดยมีขั้นตอน 4 ชั้น ดังนี้

1. ชั้นสร้างหัวข้อการเขียน คือเด็กและครูร่วมกันคิดหัวข้อการเขียนที่สัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ที่กำลังเรียน เพื่อใช้เป็นหัวข้อฝึกเขียน
2. ชั้นวางแผน คือเด็กจะวางแผนการเขียนของตน โดยอาจร่วมวางแผนกับเพื่อนหรือครู ครูจุดบันทึกการวางแผนของเด็กไว้ทุกคน
3. ชั้นฝึกเขียนแบบปฏิบัติการ คือเด็กลงมือเขียนงานของตนตามที่ได้วางแผนไว้ หรืออาจจะเขียนคลาดเคลื่อนจากที่วางแผนไว้ได้ สามารถปรึกษาเพื่อนและครูได้ แก้ไขปรับปรุงงานเขียนได้ตามเวลาที่กำหนด
4. ชั้นแลกเปลี่ยนงานเขียนร่วมกัน คือ เด็กออกมาเล่าถึงผลงานเขียนของตนให้เพื่อนและครูฟัง จากนั้นเปิดโอกาสให้เพื่อนและครูซักถามข้อสงสัย

แบบวัดความสามารถในการสื่อสารของเด็กปฐมวัย คือแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 9 ชุดๆ ละ 4 ข้อ จำนวน 36 ข้อเพื่อใช้เป็นแนวทางการให้คะแนนหลังจากเด็กได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเขียนแบบปฏิบัติการ

เกณฑ์แบบวัดความสามารถในการสื่อสารของเด็กปฐมวัย หมายถึง ระดับของคะแนนโดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน 0 หมายถึง ไม่สามารถพูดสื่อสารหรือโต้ตอบได้เลย

คะแนน 1 หมายถึง ไม่สามารถสนทนาให้เข้าใจได้

คะแนน 2 หมายถึง สามารถสนทนาได้แต่ไม่คล่อง

คะแนน 3 หมายถึง สามารถสนทนาได้ดีพอสมควร ตอบคำถามได้ 1 ข้อ

คะแนน 4 หมายถึง สามารถสนทนาได้คล่อง ตอบคำถามได้ทุกข้อ

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุ 5 ปี ชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เกณฑ์ร้อยละ 75 หมายถึง คะแนนวัดความสามารถในการสื่อสารหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมการเขียนแบบปฏิบัติการ ตามเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ของคะแนนเต็มที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการและความสนใจของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาการสื่อสารของเด็กปฐมวัย
4. ได้ใช้การจัดกิจกรรมการเขียนแบบปฏิบัติการเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาการสื่อสารของเด็กปฐมวัย